

PROLOOG

11 MEI 1893

De ambtenaar van de burgerlijke stand keek geërgerd naar het rumoerige gezelschap dat zijn bureel binnenviel en de rust verstoorde. De stramme tred om de zatheid te verdoezelen, de geveinsde beleefdheid en het onnozel gegiechel kondigden een dwaze klucht aan, met spelers die voortdurend uit hun rol vielen. In zijn stad verliep de aangifte van een pasgeborene niet altijd vlekkeloos! Terwijl hij zuchtend vanachter zijn bureau kwam, hingen de vier kerels – steunend op hun ellebogen – op het brede houten blad van het aangifteloket. Hij herkende de bleke smoelen en, beducht voor hun stinkende drankadem, stak hij zijn uitgedoofde sigaar weer aan. Daarna maakte hij zich op om een kansloos kind in het register van de stad Eeklo in te schrijven.

‘Kijk eens aan, Jacobus Devos heeft blijkbaar heuglijk nieuws te melden.’

Het gegrinnik en gelal klonken als een bevestiging. In de ijdele hoop de zure lucht te verdunnen blies de ambtenaar verwoed de sigarenrook in hun richting.

‘Ik heb er een zoon bij. Na twee dochters eindelijk een jongen.’ Fier rechtte Jacobus Devos zijn rug, wat te veel vergde van zijn wankelende benen en hem pardoos achterover deed vallen. In stilte wachtten zijn getuigen tot de onfortuinlijke vader zich sterk genoeg voelde om zijn plaats aan de balie weer in te nemen. Weifelend maakte hij zijn zakken leeg, streek uiteindelijk een verkreukeld papiertje glad en schoof het de klerk toe.

‘Hier zie, het bewijs. Ik kan u het baasje niet tonen, hij is wat te vroeg gekomen. Het ventje moet bij zijn moeder blijven, de vroedvrouw heeft het op papier gezet.’

‘Het is de taak van de vader om de boreling op de dag van geboorte of ten laatste op de daaropvolgende dag en in aanwezigheid van

slechts twee getuigen aan te geven', oreerde de ambtenaar met barse stem.

De derde meeloper, een man op overschot, gebaarde van kromme haas. Na deze ceremonie wachtte immers de kroeg alweer en hij wilde zijn bevoorrechte positie niet afstaan.

'Wil je weten hoe mijn zoon zal heten?'

'Ik hoop dat jij het nog weet, want eens ingeschreven is er van een wijziging geen sprake meer', gaf de man te kennen.

Jacobus trok zijn gezicht in een verongelijkte plooi, hij had alle gebruikelijke namen afgewimpeld en beslist dat zijn zoon met een buitengewone voornaam door het leven zou gaan.

'Reinaert!' Hij sprak de naam uit met vaste stem, de klemtoon op elke lettergreep.

'Komt niets van in huis', schamperde de klerk. 'Die naam is hier nog nooit gevallen, laat staan ingeschreven.'

Jacobus sloot de ogen en leek zich te beraden. 'Reinaert Devos, zo zal hij heten en als jij hem niet inschrijft, kom ik wel even langs de andere kant van de balie en houd ik je hand vast tot het er staat', snauwde hij de man toe. De sullige tussenkomst van een van de zatteriken ontladde de gespannen sfeer. Hij was de trotse peter, ook zijn naam moest worden ingeschreven. Het zou dus Reinaert Carolus Devos worden. Er ontspon zich een discussie, want niemand kon zich de voornaam van de meter herinneren.

'Hoe wil je zijn naam geschreven hebben?' Met deze venijnige vraag kreeg de klerk de drinkebroers stil.

Twee lodderige ogen keken hem beledigd aan. Zelfs in benevelde toestand begreep de kersverse vader dat die pennenlikker hem voor het oog van zijn vrienden in de zeik nam. Zijn drie kompanen voelden nattigheid. Jakke Devos was pezig en koppig, klein van stuk en in dronken toestand beter te mijden. Zijn rossige hardos en loerende blik maakten dat hij zijn naam alle eer aandeed, hij was sluw als een vos. Lezen en schrijven had hij echter nooit geleerd. Waar hij vandaan kwam krioelde het van de analfabeten, maar het verhaal van Reinaert kende hij uit zijn hoofd. In zijn schamele woning lagen twee boeken: een misboek en het geïllustreerde verhaal van de lepe vos. Beide had hij van zijn vader geërfd, het

eerste had hij nooit doorbladerd, het tweede des te meer. Als klein ventje ging hij aan het jengelen tot zijn moeder het boek opensloeg en aan de hand van de tekeningen de streken van Reinaert in de verf zette en waar nodig aandikte. Reinaert trok steeds aan het langste eind! Zijn eigen vossenstreken hadden Jacobus vooral miserie bezorgd, maar voor zijn zoon had hij grootse plannen. Hij zou zijn jongen behoeden voor de valkuilen, waarin hij al te vaak was terechtgekomen.

Hij vroeg om schrijfgerei, maar de klerk schudde het hoofd.

‘Papier en potlood of griffel en lei, geef me wat om te schrijven, verdomme!’

De scherpte in zijn stem alarmeerde de ambtenaar, hij wist dat hij zich nu het beste een beetje welwillend opstelde. Met een nors gebaar schoof hij het nodige over het loket. Jacobus wreef enkele keren zijn handen over zijn vilterige jas. In het geniep had hij meermaals de naam van zijn eerste zoon nagetekend. Het zweet brak hem uit en hoe meer hij over zijn vettige jas wreef, hoe klammer zijn handen aanvoelden. Iedereen keek verbaasd toe, de peter kon de spanning niet aan en liet een boer. De zure lucht deed de mannen achteruitdeinzen. Eindelijk maakte Jacobus aanstalten om de naam van zijn kind op een correcte manier vast te leggen. Het vergde tijd en ruimte om de grote, ver uit elkaar gekrabbelde letters, die met veel moeite tevoorschijn kwamen, op het papier over te brengen. Hij keurde zijn werk en herhaalde de intense inspanning. Nu stonden de hanenpoten minder te springen op het blad, al zakten ze wat naar beneden. Strak keek hij de klerk aan om vervolgens met de kin omhoog zijn vrienden, die hem met open mond aanstaarden, om bijval te verzoeken. De ambtenaar gaf zich nog niet gewonnen, de amper leesbare voornaam kon hem niet overtuigen.

‘Je hebt Reinaert fout geschreven. In de boeken heet het dierenverhaal voluit *Van den vos Reynaerde*. Doe je schrijfwerk nog maar eens opnieuw en deze keer correct.’

‘Je schrijft het in het register, zoals het hier staat. Ik heb het nagevraagd bij iemand die er meer van afweet dan jij’, klonk het betweterig.

‘Gebruik toch je verstand! Jij heet Jacobus, maar gaat als Jakke door het leven. Wacht maar tot de mensen de naam van je kleine verbasteren, wat zal er in de plaats van die fiere Reinaert komen?’
‘Vosje, zeker?’

INVASIE

17 AUGUSTUS 1914

1

Hij was amper wakker en kreeg nauwelijks beweging in zijn geradbraakte lijf. Zijn rug deed pijn en de zon priemde op zijn zwetende kop. Toen hij zonet zijn plakkerige ogen met moeite had opengetrokken, cirkelde er een vliegtuig boven hem. Zou hij hallucineren? Het bewegende voorwerp leek hem te groot voor een vogel, maar inmiddels was het uit zijn gezichtsveld verdwenen en hij kon het niet opbrengen zijn hoofd zijdelings te draaien om vast te stellen of hij het zich had ingebeeld. Zijn droge mond smeekte om water en als op bevel tastte zijn hand naar zijn veldfles. Die minieme beweging volstond om de onfrisse geur van zijn kledij en lijf door zijn neus te jagen. Hij morste, omdat hij te loom was om overeind te gaan zitten. Drinkbaar water was schaars, maar een verfrissend bad behoorde tot de mogelijkheden. Verderop kabbelde de Gete, maar niemand durfde zijn post te verlaten om zich in de koele rivier onder te dompelen. Zuchtend kwam hij overeind, gehurkt keek hij naar de nabije schuttersput die, vanaf zijn plek gezien, onbemand leek. Op slag was hij klaarwakker, deed een poging om het mulle zand uit zijn uniform te kloppen en sjokte van het ene putje naar het andere, zich ongerust afvragend waar zijn kompanen uithingen. Wat verderop hing een Duitse duif in de lucht en dat voorspelde weinig goeds. De stralen van de avondzon deden zijn ogen tranen en hij bedwong zijn neiging om te wrijven. Hij had zich niets ingebeeld, de aanwezigheid van een Duits verkenningsvliegtuig, waarin men met de nodige fantasie een vogel kon herkennen, wees erop dat hij misschien zijn allerlaatste hazenslaapje achter de rug had. Hun posities werden vanuit de lucht bespied, nog even en hun inderhaast uitgegraven verdedigingslinie zou door de Duitsers onder vuur worden genomen. Bij die gedachte ademde hij diep in en uit, maar het